

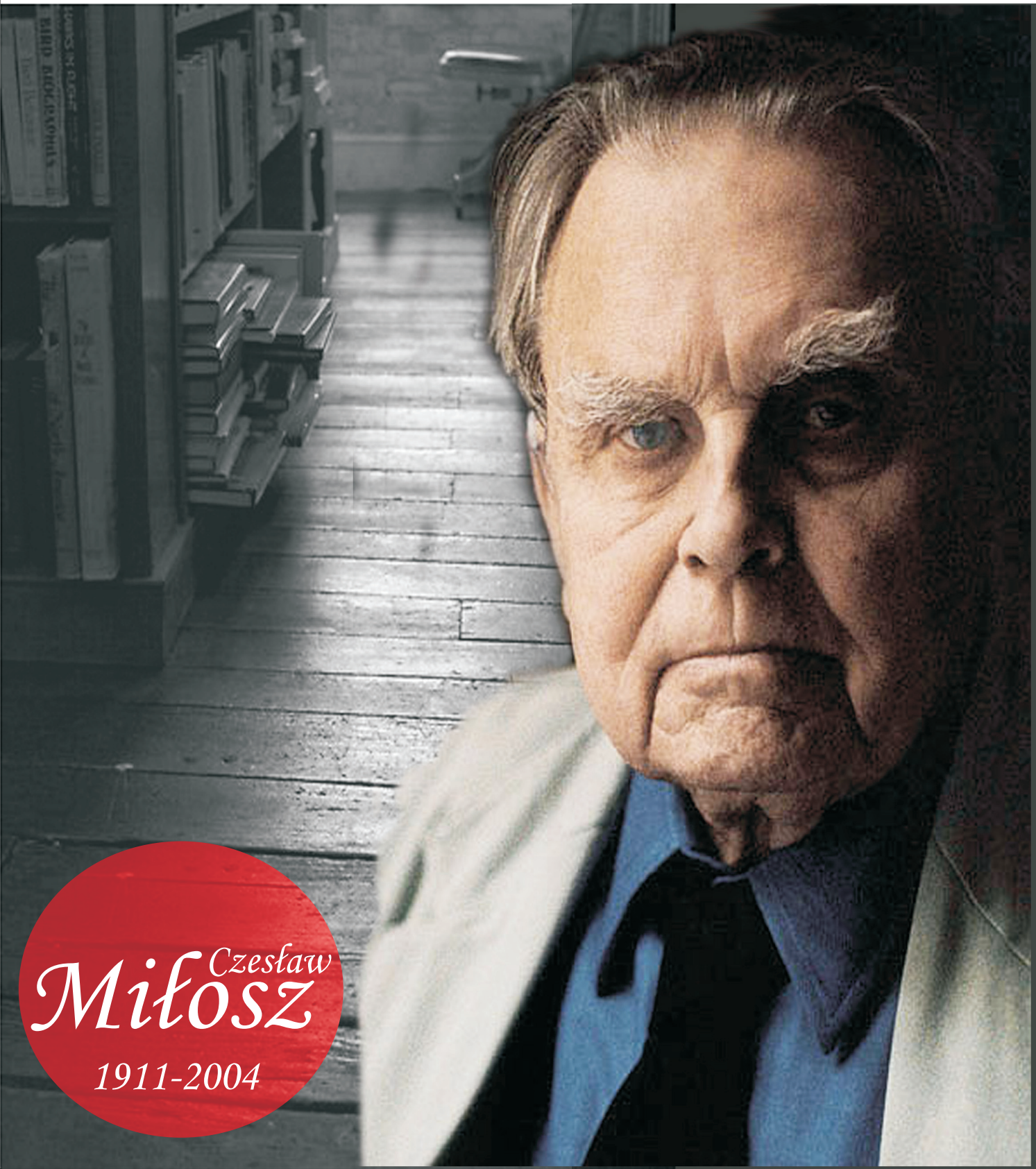

GŁOS

POLOonii

NUMER SPECJALNY

CZASOPISMO ŚRODOWISKA POLONIJNEGO • NR 6/2011

Czesław
Miłosz

1911-2004

*„Nic nie jest tak szlachetne, mocne, przydatne w życiu jak więź z rodzinną ziemią.
Kto tę więź posiadał, zaopatrzył się na całe życie”?*

/ F. Dostojewski/

Drodzy Czytelnicy !

W związku z przyjęciem przez Sejm RP uchwały o ustanowieniu roku 2011 Rokiem Czesława Miłosza Stowarzyszenie Polaków zamieszkałych w Czarnogórze i działający pod jego patronatem Klub Studentów „Młoda Polonia“ podjęli inicjatywę włączenia się w obchody 100-iej rocznicy urodzin wielkiego polskiego poety i noblisty, która została wpisana do kalendarium rocznic obchodzonych przez UNESCO.

Polonia w Czarnogórze przez wydanie Specjalnego numeru czasopisma środowiska polonijnego „Głos Polonii“ pragnie zapoznać czytelników z realizacją projektu pt. „Czesław Miłosz w Czarnogórze“.

Celem projektu było:

- piastowanie pamięci o naszym wybitnym Polaku i nobliście w kraju naszego zamieszkania;
- popularyzowanie w Czarnogórze dorobku twórczego Czesława Miłosza, jednego z najwybitniejszych twórców naszych czasów, który na trwałe wpisał się do dwudziestowiecznej literatury polskiej i światowej;
- przybliżenie sylwetki poety środowisku czarnogórskiemu poprzez organizowanie imprez kulturalnych związanych z obchodami 100-iej rocznicy jego urodzin (lekcja w jęz. czarnogórskim dotycząca życia i twórczości poety, wieczór literacki, konkurs recytatorski i konkurs rysunkowy).

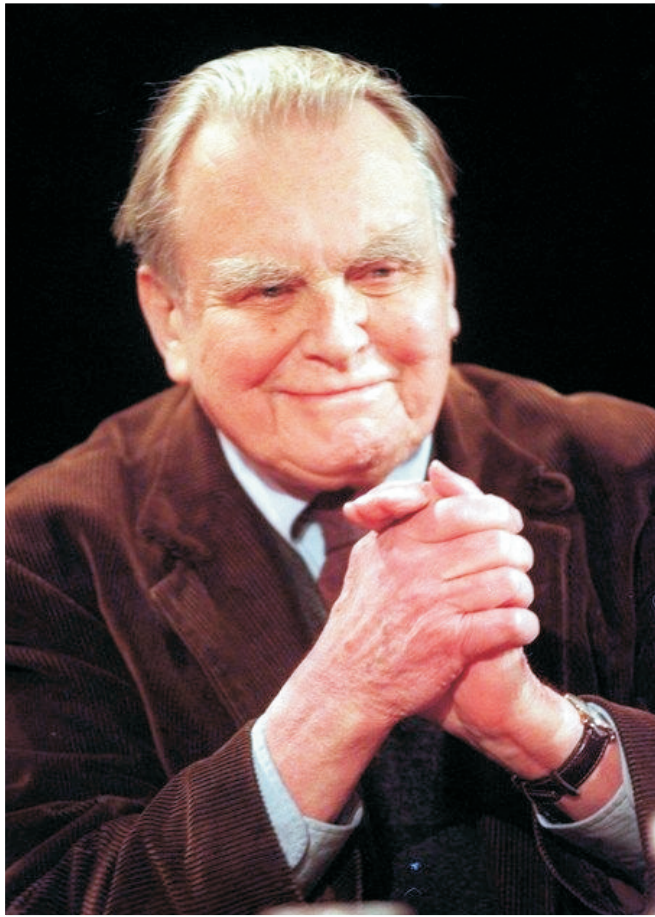
W ramach naszego projektu, poprzez organizowanie różnych imprez kulturalnych, przyczyniliśmy się do popularyzacji dorobku literackiego Czesława Miłosza oraz samej postaci poety i noblisty w Czarnogórze. W ten sposób mogliśmy, choć daleko od ojczystego kraju, być sercem i myślami z ludźmi, którzy obchodzą tę rocznicę w Polsce. Stanowiliśmy jedność i tak jak oni w kraju, my tutaj, na obczyźnie, oddaliśmy hołd naszemu nobliście.

Włączenie się w obchody 100-iej rocznicy urodzin Czesława Miłosza było satysfakcją nie tylko dla wszystkich Polaków mieszkających w Czarnogórze, ale także i dla miłośników jego poezji wśród społeczeństwa czarnogórskiego.

W realizacji tego projektu pomogła nam Ambasada RP w Podgoricy, która objęła patronatem honorowym nasz projekt, za co serdecznie dziękujemy panu Jarosławowi Lindenbergowi, ambasadorowi RP i panu Radosławowi Grukowi, konsulowi RP.

Serdeczne podziękowania kierujemy także pod adresem Kancelarii Senatu RP w zakresie opieki nad Polonią i Polakami za granicą w 2011 r. za poparcie finansowe projektu i za dofinansowanie wydania okolicznościowego czasopisma środowiska polonijnego „Głos Polonii“.

mgr Wanda J. Vujišić

Czesław Miłosz 1911 – 2004

*Mowa rodzinna niechaj będzie prosta
Ażebym każdy, kto usłyszy słowo
Widział jabłonie, rzekę, zakręt drogi,
Tak jak się widzi w letniej błyskawicy.*

*„Traktat poetycki”
/1957/*

Czesław Miłosz – polski prawnik i dyplomata, wybitny poeta, eseista, prozaik, historyk literatury, tłumacz, profesor literatury słowiańskiej na Uniwersytecie Kalifornijskim w Berkeley, profesor Uniwersytetu w Harvardzie, laureat Neustadt International Prize for Literature i literackiej Nagrody Nobla.

Rok Czesława Miłosza obchodzony jest nie tylko w Polsce, ale też na Litwie, w USA, we Francji, Chinach, Indiach, Izraelu, Rosji i w innych krajach.

“W chwili dziejowej, gdy nic nie zależy od człowieka, wszystko zależy od człowieka” .

Kalendarium

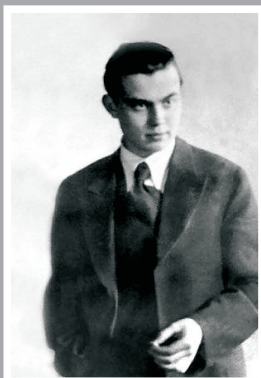
Szetejnie, dom Cz. Miłosza

Z lat szkolnych

Na maturze

Miłosz w czasach studenckich
1929 r.

Miłosz w czasach studenckich

30 czerwiec 1911

Czesław Miłosz przychodzi na świat w Szetejniach na Litwie, jako pierwotny syn Aleksandra Miłosza i Weroniki z Kunatów.

1913-1918

Jako małe dziecko wyjeżdża z rodzicami do Krasnojarska, później do Rosji, ponieważ ojciec powołany zostaje do rosyjskiej armii. W 1917 młody Miłosz może oglądać z bliska Rewolucję Październikową. Obrazy z tamtego okresu pozostaną żywe w późniejszej twórczości poety.

1929

Miłosz zdaje maturę i rozpoczyna studia polonistyczne na uniwersytecie im. Stefana Batorego w Wilnie. Po kilku tygodniach przenosi się na wydział prawa. W tym okresie jest jednym z współzałożycieli grupy poetyckiej „Żagary” /w gwarze wileńskiej: chrust/.

1930

Na łamach uniwersyteckiego pisma „Alma mater Vilmensis” debiutuje wierszami „Kompozycja” i „Podróż”.

1933

Nakładem Koła Polonistów Uniwersytetu Stefana Batorego ukazuje się pierwszy tomik wierszy Czesława Miłosza „Poemat o czasie zastygłym”. Rok później otrzymuje tytuł magistra praw i wyjeżdża na rok do Francji, dzięki stypendium Funduszu Kultury Narodowej.

1935-1936

Miłosz powraca na Litwę i podemuje pracę w Polskim Radiu w Wilnie, skąd po roku zostaje zwolniony za swoje liberalne poglądy. W tym czasie przygotowuje tomik wierszy „Trzy zimy”, który ukazuje się w 1936 roku.

1937

Poeta wyjeżdża do Włoch, a po powrocie przenosi się do Warszawy, gdzie ponownie podejmuje pracę w rozgłośni Polskiego Radia. W ostatnim przedwojennym roku następuje prozatorski sukces Czesława Miłosza. Otrzymuje nagrodę literacką „Pionu” za nowelę „Obrachunki”.

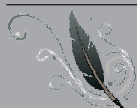
1939-1945

Po wybuchu wojny Miłosz jako pracownik Polskiego Radia zgłasza się na ochotnika do wojska, do obsługi samochodu wyposażonego w radiostację. Zostaje zawrócony z linii frontu. Dociera do Rumunii, a potem wraca na Litwę. W czerwcu 1940 do Wilna wkracza Armia Czerwona. Miłosz przekrada się do Warszawy. Otrzymuje pracę w Bibliotece Uniwersytetu Warszawskiego. Uczestniczy w tajnych wieczorach poetyckich, pisze. W 1942 roku wychodzi tom „Pieśń niepodległa”. Czas wojny jest także okresem nieustającej pracy pisarskiej, której plony opublikowuje po wojnie w tomie „Ocalenie”. W roku 1945 przenosi się do Krakowa.

Po zakończeniu wojny pracuje jako radca kulturalny w Stanach Zjednoczonych i we Francji.

1951

Miłosz przeprowadza się do Maisons Laffitte, siedziby Instytutu Literackiego kierowanego przez Jerzego Giedroyc'a i zwraca się o azyl polityczny do władz francuskich. W "Kulturze" ukazuje się jego oświadczenie pt. "Nie" w którym

“Piękny jest ludzki rozum i niezwyciężony”.

wyjaśnia motywy zerwania z PRL-em: „Byłem cenionym polskim poetą i tłumaczem poetów innych narodów na język polski. Przeciłem moje związki z polską demokracją ludową i stałem się emigrantem, świadomy tego co to oznacza. Zrobiłem to w chwili, kiedy naśladowanie wzorów sowieckich stało się w Polsce obowiązujące dla pisarzy”.

1953

„Zniewolony umysł”, to pierwsza dokumentalno-publicystyczna książka Czesława Miłozha, która ukazuje się jednocześnie we Francji, Anglii, USA i Kanadzie.

1955 - 1960

Wychodzi powieść „Dolina Issy”, oparta na wspomnieniach z dzieciństwa na Litwie, którą Miłozh sam nazywa autoterapią w czasach politycznego sporu wokół jego osoby i własnego kryzysu twórczego oraz „Traktat poetycki”, za który otrzymuje nagrodę literacką „Kultury”.

W roku 1958 zostaje laureatem Nagrody Związku Pisarzy Polskich na Obczyźnie za wydanie „Rodzinnej Europy” oraz „Kontynentów”. We Francji przebywa do 1960 roku, kiedy to przyjmuje zaproszenie Uniwersytetu Kalifornijskiego i przenosi się do USA.

1961 - 1973

Otrzymuje posadę profesora na Wydziale Języków i Literatur Słowiańskich na Kalifornijskim Uniwersytecie w Berkeley. Pełni tę funkcję przez kolejnych 20 lat, nie zaniebując własnej twórczości. W 1965 roku ukazała się bardzo ważna w całości pracy i dzieła Miłozha anglojęzyczna antologia polskiej poezji powojennej, zebrana i tłumaczona przez poetę. W 1973 roku został wydany pierwszy zbiór jego wierszy „Selected Poems” w języku angielskim.

1976-1978

Poeta otrzymuje nagrodę Guggenheima w 1976 roku, doktorat honoris causa Uniwersytetu Michigan w Ann Arbor w 1977 roku, Międzynarodową Nagrodę Literacką Neustad, jedno z najwyższych wyróżnień w tej dziedzinie, nazywane „Małym Noblem”, oraz Berkeley Citation - najwyższe odznaczenie Uniwersytetu Kalifornijskiego.

1980

10 grudnia 1980 roku Czesław Miłozh osobiście odbiera Nagrodę Nobla, przyznaną mu za całokształt twórczości. W uzasadnieniu jury napisano, że polski poeta dostał nagrodę „za bezkompromisową wnikliwość w ujawnianiu zagrożenia człowieka w świecie pełnym gwałtownych konfliktów”.

W PRL po raz pierwszy od 1945 roku zostają wydane tomiki jego poezji: „Gdzie słońce wschodzi i kędy zapada” (wyd. Znak) oraz „Wiersze wybrane” (wyd. PIW).

1981

Czesław Miłozh przyjeżdża do Polski, po raz pierwszy po latach wygnania. W Gdańsku spotyka się z Lechem Wałęsą i innymi przywódcami „Solidarności”. Otrzymuje honorowy doktorat Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego.

1982

Miłozh obejmuje katedrę na Uniwersytecie Harvardzkim w Cambridge.

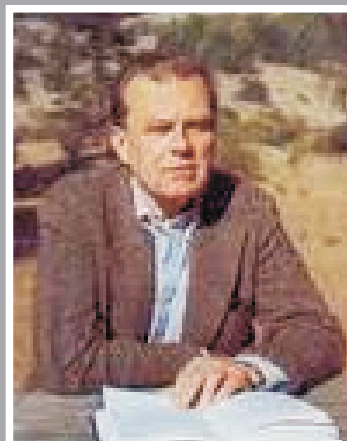
1989

Ponownie przyjeżdża do Polski, gdzie otrzymuje doktorat honoris causa Uniwersytetu Jagiellońskiego.

W tym roku otrzymuje kolejny doktorat honoris causa, tym razem od Uniwersytetu w Harvardzie.

Miłozh na Uniwersytecie Kalifornijskim

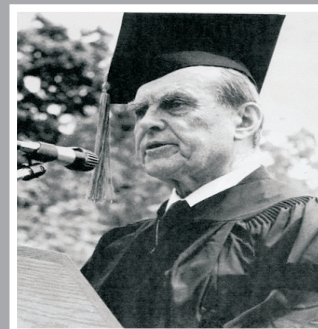
Fotografia z 1960 r.

Czesław Miłozh odbiera Nagrodę Nobla

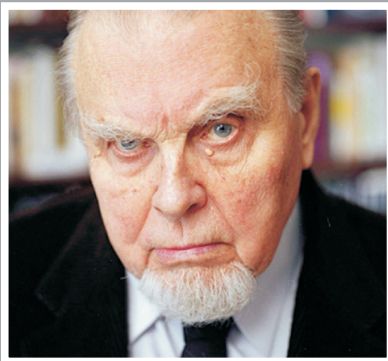
Medal Nobla

Czesław Miłozh w Harvardzie

“Kiedy dostałem Nagrodę Nobla, to już całkowicie straciłem kontrolę i tylko włosy wydzierałem z głowy, dowiadując się, kim jestem w oczach innych”.

Fotografia Miłosza z 2003 r.

1991

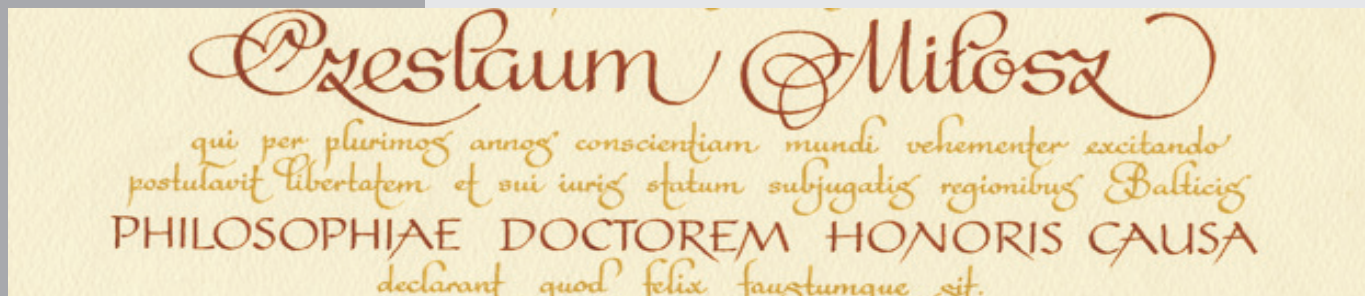
Wydany zostaje zbiór wierszy „Dalsze okolice” w wydawnictwie Znak.

1992

Czesław Miłosz otrzymuje honorowe obywatelstwo Litwy i po raz pierwszy po wojnie odwiedza rodzinne strony, gdzie otrzymuje doktorat honoris causa Uniwersytetu Witolda Wielkiego w Kownie. W tym samym roku otrzymuje także doktoraty Uniwersytetów w Bolonii i w Rzymie.

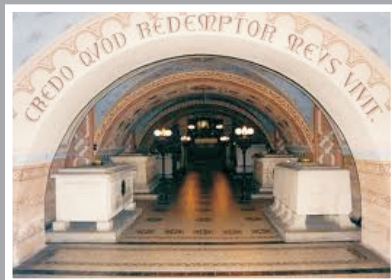
1993

Miłosz zostaje Honorowym Obywatel Krakowa i otrzymuje od jego władz mieszkanie. Przez kilka lat spędza tu ciepłe miesiące, na zimę wracając do Kalifornii.

1999

Wydawnictwo Literackie i wydawnictwo Znak rozpoczynają drukowanie „Dzieł zebranych” Czesława Miłosza, kilkudziesięciotomowego zbioru wszystkich utworów noblisty pod patronatem Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

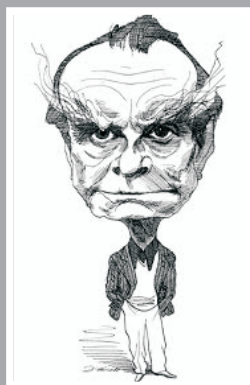
Krypta Zasłużonych

14 sierpnia 2004

Czesław Miłosz umiera w Krakowie w wieku 93 lat i zostaje pochowany w Krypcie Zasłużonych w kościele na Skalce.

Ciekawostki o Czesławie Miłoszu

- Tadeusz Konwicki nakręcił w 1982 roku film na podstawie powieści "Dolina Issy"
- jeden z jego krewnych - Andrzej Miłosz - walczył i był ciężko ranny w bitwie pod Kircholmem w 1605r.
- zyskał miano Sprawiedliwego wśród Narodów Świata
- posiadał litewskie obywatelstwo
- w PRL-u był uznany za zdrajcę - cenzura zakazywała publikacji jego twórczości a nawet wymieniania jego nazwiska
- Cz. Miłosz był członkiem: *Polskiej Akademii Umiejętności i Stowarzyszenia Pisarzy Polskich* (otrzymał legitymację nr 1).
- Czesław Miłosz został odznaczony *Orderem Orła Białego*
- Po przyznaniu Miłoszowi Nobla dziennikarze i krytycy literaccy dyskutowali nad politycznymi uwarunkowaniami tej nagrody. W 1980 roku tak bardzo zarzucano Szwedzkiej Akademii kierowanie się w swoich wyborach pozaliterackimi względami, że akademicy pierwszy raz zrezygnowali z tradycyjnej dyskrecji i ujawnili, że nazwisko Cz. Miłosza od czterech lat pojawiało się na listach kandydatów do nagrody.
- Poeta jest tłumaczony na czterdzieści dwa języki świata.

Autor grafiki David Levine

“Jest taka cierpienia granica, Za którą się uśmiech pogodny zaczyna”

Kobiety Jego życia

„Był namiętny, przystojny i zbuntowany. Miał duże powodzenie, ale wszystko przeżywał w zwielokrotnionej skali. Pierwsze zauroczenie zakończyło się próbą samobójczą, a pierwsza miłość – balastem na całe życie. Prześladowało go bolesne wspomnienie krzywdy, którą wyrządził dziewczynie. Byli z Jadzią nierozłączni od pierwszego roku studiów. Porównywał ją do bohaterki „Czarodziejskiej góry”. Jednak kiedy sprawa zaczęła wyglądać poważnie – stchórzył, przestraszył się stabilizacji. Porzucił ukochaną w bardzo nieprzyjemnych dla niej okolicznościach.

Pozostawił wiersze, w których zastanawia się, co by było, gdyby jego pierwsze kochanie się spełniło. Odnalazł Jadzię po latach, korespondowali, ale nie udało im się spotkać” – (Andrzej Franaszek, autor biografii Miłosza).

Janina Miłosz z d. Dłuska była pierwszą żoną Czesława Miłosza. Poznali się pod koniec lat 30-tych XX w. w centrali Polskiego Radia w Warszawie, gdzie oboje pracowali. Ślub wzięli w styczniu 1944 roku w Warszawie. Janina Dłuska, ceniona prawniczka, wkrótce zrezygnowała z pracy i po ślubie poświęciła się domowi i wychowaniu ich dwóch synów: Antoniego (ur. 1947) i Piotra (ur. 1951). Towarzyszyła wiernie mężowi przez całe życie. To za jej namową Miłosz wybrał po wojnie emigrację, a nie powrót do komunistycznej Polski. Przeżyli razem ponad 30 lat. Byli zupełnie różni: Janka (jak ją nazywali przyjaciele), chłodna, rozważna i mocno stąpająca po ziemi. Stawiała tamę jego nieokiełznanej naturze. Janina Miłosz zmarła 17 kwietnia 1986 roku, w Berkeley w wieku 76 lat, a jej ciało skremowano. Po jej śmierci Czesław Miłosz napisał wiersz „Na pożegnanie mojej żony Janiny”.

Carol Thigpen-Miłosz była drugą żoną Czesława Miłosza. Urodziła się w rodzinie potomków białych osadników amerykańskiej arystokracji z Północnej Karoliny. Była doktorem nauk historycznych. Przez lata zajmowała się historią amerykańskiej edukacji, opublikowała kilka książek z tej dziedziny. Pracowała jako wykładowca prestiżowego Uniwersytetu Emory w Atlancie, przez pewien czas pełniła funkcję dziekana tej uczelni.

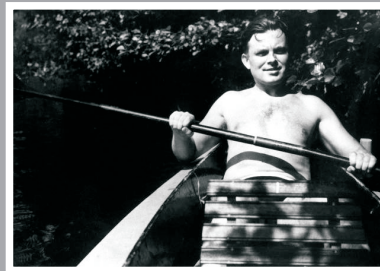
Po ślubie z Miłoszem w 1992 roku zrezygnowała z kariery zawodowej. Była młodszą od męża o 33 lata. Była żoną kochającą i kochaną.

Jak wspominają znajomi pary, żona noblisty - zwłaszcza w ostatnich latach - była wspaniałą opiekunką, zajmowała się również sprawami jego praw autorskich. Bardzo miła, serdeczna, wyjątkowo zaradna i zorganizowana - taką Carol Miłosz zapamiętali znajomi. Te ostatnie cechy okazały się niezwykle potrzebne wtedy, gdy Amerykanka znalazła się w Polsce, na początku lat 90., nie znając ani języka polskiego, ani tutejszych realiów. Szybko jednak potrafiła znaleźć miejsce dla siebie, zaprzyjaźnić się z Polakami, a nawet poznać podstawy polskiego. Jak dodają znajomi, Miłoszowie byli ze sobą naprawdę bardzo szczęśliwi.

Żona noblisty zmarła 15 sierpnia 2002 roku w San Francisco, na dwa lata przed śmiercią Poety.

W wierszu „Tłumaczac Annę Świrszczyńską na wyspie Morza Karaibskiego”. Miłosz tak pisze o Carol (i o nich razem):

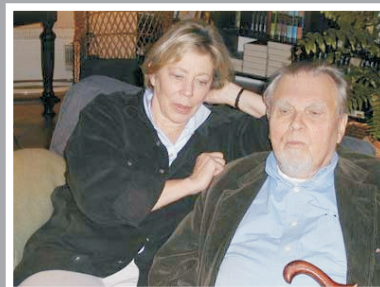
**„Koło bananowców, na leżaku nad basenem
w którym Carol robi nago swoje pętle
Crawlem i klasycznym, przerywam jej
Pytając o synonim. I znów pogrążam się
W mrużącą polszczyznę, w rozpamiętywanie.”**

Miłosz - koniec lat 30-tych

Janina i Czesław Miłoszowie z synami: Antonim i Piotrem.

Czesław Miłosz ze swoją żoną Carol

Czesław Miłosz z żoną na wrocławskim Rynku

“Żadnej miłości nie trzeba przeciągać poza jej kres”.

Życzenie

Towarzyszko serdeczna mojej wielkiej bitwy,
Ty, której wątłe ciało różowym promieniem
Przenika w moje oczy! Światłem przepasana
Ponad rozpaczą ziemską i nad ziemskim cieniem.

Towarzyszko serdeczna krwawego pochodu
Przez kraj ognia i wojny, powietrza i głodu,
Oby serc nam nie zmogły wołania niczyje!
Abyśmy, w młodym lecie brodząc po kolana,
Mówili, blask z niebiosów pijąc jak ze dzbana:
Posłuchaj, ludzkość żyje, nasza radość żyje.
1944

Na pożegnanie mojej żony Janiny

Kobiety-żałobnice swoją siostrę oddawały ogniewi.
I ogień, ten sam na który patrzyliśmy razem.

Ona i ja, w małżeństwie długie lata.
Złączeni przysięgą na złe i dobre, ogień
Kominków zimą, kampingów, palących się miast,
Elementarny, czysty, z początków planety Ziemi,
Zdejmował jej włosy, strumieniejące, siwe,
Imał się ust i szyi, wchłaniał ją, ogień.
Do którego języki ludzkie porównują miłość.

Mnie było nie do języków. Ani do słów modlitwy.
Kochałem ją, nie wiedząc kim była naprawdę.
Zadawałem jej ból, goniąc za moją uludą.
Zdradzałem ją z kobietami, jej jednej wierny.

Zazналиśmy wiele szczęścia i wiele nieszczęścia.
Rozłąki, cudownych ocalań. A tutaj ten popiół.
I morze bijące o brzegi kiedy idę pustą aleją.
I morze bijące o brzegi. I uniwersalność doświadczenia.

Jak bronić się przeciw nicości? Jaka moc
Przechowuje co było, jeżeli nie trwa pamięć?
Bo ja mało pamiętam. Tak bardzo mało pamiętam.

Zaiste, wrócenie chwil oznaczałoby Sąd Ostateczny,
Który nam Litość chyba odracza z dnia na dzień.

Ogień, wyzwolenie z ciężkości. Jabłko nie spada na ziemię.
Góra porusza się z miejsca. Za ogniem-kurtyną
Baranek stoi na łące niezniszczalnych form.
Dusze w czyścicu goreją. Heraklit szalony
Patrzy jak płomień trawi fundamenty świata.
Czy wierzę w ciało zmartwychwstanie? Nie tego popiołu.

Wzywam, zaklinam: rozwiążcie się, elementy!
Ulatujcie w inne, niech przyjdzie, królestwo!
Za ogniem ziemskim złóżcie się na nowo!
1986

Wiara

Wiara jest wtedy, kiedy ktoś zobaczy
Listek na wodzie albo kroplę rosy
I wie, że one są - bo są konieczne.
Choćby się oczy zamknęło, marzyło,
Na świecie będzie tylko to, co było,
A liść uniosą dalej wody rzeczne.

Wiara jest także, jeżeli ktoś zrani
Nogę kamieniem i wie, że kamienie
Są po to, żeby nogi nam ranily.
Patrzcie, jak drzewo rzuca długie cienie,
I nasz, i kwiatów cień pada na ziemię:
Co nie ma cienia, istnieć nie ma siły.

Nadzieja

Nadzieja bywa, jeżeli ktoś wierzy,
że ziemia nie jest snem, lecz żywym ciałem,
I że wzrok, dotyk ani słuch nie kłamie.
A wszystkie rzeczy, które tutaj znałem,
Są niby ogród, kiedy stoisz w bramie.

Wejść tam nie można. Ale jest na pewno.
Gdybyśmy lepiej i mądrzej patrzyli,
Jeszcze kwiat nowy i gwiazdę niejedną
W ogrodzie świata byśmy zobaczyli.

Niektórzy mówią, że nas oko ludzi
I że nic nie ma, tylko się wydaje,
Ale ci właśnie nie mają nadziei.
Myślą, że kiedy człowiek się odwróci,
Cały świat za nim zaraz być przestaje,
Jakby porwały go ręce złodziei.

Miłość

Miłość to znaczy popatrzeć na siebie,
Tak jak się patrzy na obce nam rzeczy,
Bo jesteś tylko jedną z rzeczy wielu.
A kto tak patrzy, choć sam o tym nie wie,
Ze zmartwień różnych swoje serce leczy,
Ptak mu i drzewo mówią: przyjacielu.
Wtedy i siebie, i rzeczy chce użyć,
żeby stanęły w wypełnienia lunie.
To nic, że czasem nie wie, czemu służyć:
Nie ten najlepiej służy, kto rozumie.

ŚWIAT (Poema naiwne) 1943

"Wiara", "Nadzieja" i "Miłość" to trzy wyjątkowo piękne wiersze i zarazem trzy podstawowe zasady, które powinny towarzyszyć człowiekowi na drodze jego życia.

Te wiersze Cz. Miłosz zadedykował swojej pierwszej żonie Janinie.

p o e z j i

ČESLAV MILOŠ

U ovoj elipsi što se Zemlja
zove
Sve od Boga dobilo je
blagoslove
A on je otvorio vrata zemaljskog
raja
Da sve živi u izobilju do
beskraja
Da sve buja, raste, da sve
miriše
Da se svaki krivi naum
briše.

Od svega živog samo čovjek ima
prava
Da ga ima svuda i da on bude
glava.
Da mu sunce, zvijezde i vode
služe
I da mu dobrobit svaku
pruže.

Da u svemu tome mora reda
biti,
Ni jela ni pića ne smiju se
kriti.
Sve da raste i sve da se
voli,
Niko ni od koga da ne bude
bolji.

I na nebu ima
reda
Svako svoja posla
gleda
I primjer radi
reda:
Suncu red je da
grije,
A ako svoje zrake
skriva
Sunce onda sunce
nije.

Tvoja riječ dušu
budi,
Tvoja pjesma nadu
nudi.
U stihovima o ljubavi, vjeri,
nadi,

Čovjek od čovjeka čojstvo
gradi.
Ako čojstvo srce ne
grije,
Onda čovjek čovjekom
nije.

Kažeš da su ptici data
krila,
Bezgranična sloboda da im je
mila.
Ako u svom letu slobodi ne vide
lice,
Ptice onda nijesu
ptice.

Hvala ti za lješnike, granice,
snove.
Hvala ti što ponikoše pjesme
nove.
Želim da vjeruješ u sve što
piše,
Želim da kroz pjesmu zauvijek
dišeš.

**Autor: Biljana Obradović,
prof. književnosti**

**W Czarnogórze w 2009 roku wydany
został tomik poezji Czesława Miłosza
pod tytułem „Wiersze ostatnie”, a w
2011 roku tomik „Wybrane wiersze”.
Oba w tłumaczeniu Slobodana Milića z
języka polskiego w wydaniu
Czarnogórskiego Stowarzyszenia
Literatów i Ambasady RP w Podgoricy.**

WIERSZ CIEKAWOSTKA

Wiersz napisany przez Czesława
Miłosza we Lwowie w 1939 roku.
Wydrukowany w miejscowej prasie za
zezwoleńiem władz radzieckich i
nagrodzony specjalną nagrodą Stalina.

1. Runą w lunach, spłoną w pożarach
Krzyże Kościołów, krzyże ofiarne
I w bezpowrotnym zgubi się szlaku
Z Lechickiej ziemi Orzeł Polaków
2. O słońce jasne, wodzu Stalinie
Niech władza Twoja nigdy nie zginie
Niech jak orłów prowadzi z gniazda
Rosji i Kremla płonąca gwiazda
3. Na ziemskim globie flagi czerwone
Będą na chwałę grały jak dzwony
Czerwona Armia i wódz jej Stalin
Odwiecznych wrogów swoich obali
4. Zmienisz się rychło w wieku godzinie
Polsko, a twoje córny i syny
Wiara i każdy krzyż na mogile
U stóp nam legnie w prochu i pyle.

Jeżeli czytasz ten wiersz w kolejności
zwrotkowej, to jest to chwala dla Stalina.
Jeżeli zaś czytasz pierwszą linię pierwszej
zwrotki i pierwszą linię trzeciej zwrotki,
Następnie drugą linię pierwszej zwrotki i
drugą linię trzeciej zwrotki i tak po kolei w
poziomie, to wtedy wiersz jest na pohybel
Stalina.

**Opracowano na podstawie dostępnych
środków multimedialnych.**

„CZESŁAW MIŁOSZ 100 rocznica urodzin wielkiego

W CZARNOGÓRZE”

polskiego poety i noblisty

2011 ROK MIŁOSZA W CZARNOGÓRZE

PATRONAT HONOROWY AMBASADA RP W CZARNOGÓRZE

Organizatorzy obchodów:

- Stowarzyszenie Polaków w Czarnogórze
- Klub Studentów „Młoda Polonia” w Czarnogórze
- Uczniowie I kursu jęz. polskiego przy Szkole podstawowej „M. Miljanov” Bijelo Polje
- Szkoła podstawowa „Marko Miljanov” Bijelo Polje
- Szkoła podstawowa „Vladislav Sl. Ribnikar” Bijelo Polje-Rasovo
- Średnia techniczna szkoła Bijelo Polje
- Szkoła muzyczna Bijelo Polje (podstawowa)
- Dom Kultury Bijelo Polje
- Radio Bijelo Polje
- TV “SUN” Bijelo Polje

Odpowiedzialni za przygotowanie obchodów:

1. mgr Wanda J. Vujisić, autor i koordynator projektu
2. Teresa Medojević
3. Iwona Vujisić
4. prof. Mila Korać
5. prof. Biljana Obradović
6. prof. Hadija Mulić
7. prof. Gordana Đurović
8. prof. Rafet Mulić
9. dr Dušan Bugarin
10. prof. Jasmila Hot
11. prof. Liljana Đurđević
12. prof. Knežević Radule

“Nadzieji każdy musi szukać sam dla siebie. Nie ma żadnej powszechnej recepty”.

KRONIKA WYDARZEŃ

30 kwiecień 2011 r.
Szkoła podstawowa „Vladislav Sl. Ribnikar“-Rasowo

„**Życie i twórczość Czesława Miłosza**“ - lekcja w jęz. czarnogórskim
(opracowała prof. Biljana Obradović)

ČESLAV MILOŠ U ŠKOLSKIM KLUPAMA CRNE GORE

U Osnovnoj školi „Vladislav Sl. Ribnikar“ u Bijelom Polju 30. aprila 2011. godine izvedena je zanimljiva manifestacija kao doprinos dobre saradnje između Crne Gore i Poljske. Naime, povodom 100-godišnjice rođenja poljskog nobelovca Česlava Miloša Ambasada Poljske u Crnoj Gori i Udruženje Poljaka u Crnoj Gori organizovali su više prigodnih manifestacija, a najupečatljivija od njih možda je bio čas dodatne nastave „Česlav Miloš u Crnoj Gori“ u izvođenju učenika 9. razreda pod mentorstvom Biljane Obradović, profesorke maternjeg jezika pomenute škole.

- Sa zadovoljstvom sam prihvatila ovaj izazov s namjerom da skrenem pažnju prosvjetnoj javnosti da se nosioci Nobelove nagrade za književnost uvijek nađu među koricama udžbenika za jezik i književnost i u osnovnoj i u srednjoj školi, - priča sa oduševljenjem Biljana.

Cilj ove vrste časa bio je da se u sklopu dodatne nastave kod učenika 9. razreda razvija kreativnost učenika talentovanih za književnost putem javnog nastupa na kome oni iznose svoja originalna zapažanja i razmišljanja, kao i predstavljanje učenika završnog razreda osnovne škole nastavnicima srednjih škola.

A najvažniji cilj bio je jubilarna prezentacija izbora poezije Česlava Miloša.

Stvaralaštvo Česlava Miloša profesorka je pronašla samo u biblioteci Udruženja Poljaka u Crnoj Gori i na internetu. Koristeći sve nastavne oblike i različite metode rada, ogledni čas je tekao sljedećim redom:

1. **Igra prepoznavanja:** Dati su portreti dobitnika Nobelove nagrade za fiziku, hemiju, književnost i sl., među kojima je trebalo prepoznati lik Česlava Miloša.
2. **Zadaci:** Svaki par učenika predstavio je po jednu karakterističnu pjesmu na hamer papiru u vidu slika, crteža, boja, sa zadatkom da slikovito istakne ono najbitnije u pjesmi preko teme, ideje, stilskih figura, asocijacija, pjesničkih slika, komentara.

Za vrijeme rada parova, učenici Muzičke škole na flauti i gitari su izveli svoje najbolje muzičke numere.

3. Izražajno čitanje predstavljenih pjesama Česlava Miloša.
4. Slušanje muzike komponovane po tekstovima poezije Česlava Miloša.
5. Audio zapis: Česlav Miloš govori svoje stihove.
6. Otkrivanje portreta Česlava Miloša sa lovorovim vijencem - rad učenika Andjelka Obradovića.

Profesorica Biljana Obradović dobila je zahvalnicu Udruženja Poljaka u Crnoj Gori za poseban doprinos u realizaciji navedene manifestacije.

mgr Blagoje Vujisić

“O tym kto kim jest, nie decyduje pieniądz.”

2008/07/10 11:53

2008/07/10 11:55

L
E
K
C
J
A

2008/07/10 10:48

2008/07/10 11:11

2008/07/10 10:27

W

2008/07/10 11:52

O
B
I
E
K
T
Y
W
I
E

2008/07/10 11:01

2008/07/10 11:01

2008/07/10 11:42

2008/07/10 10:48

30 kwiecień 2011 r.

Średnia techniczna szkoła - Bijelo Polje

„Mój ulubiony wiersz Czesława Miłosza“

konkurs recytatorski

Recytacje poezji Cz. Miłosza w języku polskim i czarnogórskim w dwóch kategoriach wiekowych: szkoła podstawowa i średnia.

(przygotowała prof. Gordana Đurović)

Udział w konkursie recytatorskim wzięło 21 uczniów ze szkół średnich i podstawowych, a także uczestnicy I kursu języka polskiego.

Oto rezultaty:

Kategoria szkół średnich (recytacje w jęz. czarnogórskim)

Jury: Radoman Čečović, Kemal Musić, Svetlana Pavičević, Lidija Rudić
Mentor: prof. Gordana Đurović

I miejsce Bojana Popović
II miejsce Eldina Idrizović
III miejsce Bojana Bulatović

Kategoria szkół podstawowych (recytacje w jęz. czarnogórskim)

Jury: Ljubinka Obradović, Teresa Medojević, Jusuf Bajramspahić
Mentor: prof. Biljana Obradović

I miejsce Vilma Kovačević
II miejsce Isidora Bulatović
III miejsce Nina Pavičević

Kategoria szkół podstawowych (recytacje w jęz. polskim)

Jury: Ljubinka Obradović, Teresa Medojević, Jusuf Bajramspahić
Mentor: mgr Wanda Vujisić

I miejsce Anđelko Obradović (Rasovo)
II miejsce Sara Minić (M. Miljanov)
III miejsce Tijana Ljujić (Nedakusi)

Anđelko Obradović

Przy dźwiękach muzyki (Radović Anja)

Grupa recytatorów z prof. G.Đurović

Tijana Ljujić

Sara Minić

„Poezja - wzruszenie i powiew, który w trzech kropkach mieszka za przecinkiem”.

Chyba dobrze zasadziłem
(p.R. Gruk, konsul RP)

Podlewamy, podlewamy...

Na uroczystości (od lewej: p. R. Gruk, A. Kujović, B. Vujisić, L. Đurđević, S. Pavićević, B. Ljujić, V. Medojević, N. Medojević, H. Mulić i M. Korać)

P. konsul RP R. Gruk
z pomocnikiem Duszanem

4 czerwiec 2011 r.

Szkoła podstawowa „Marko Miljanov“ Bijelo Polje

Zasadzenie dębu w parku szkolnym z okazji 100-ej rocznicy urodzin Czesława Miłosza wraz z postawieniem tablicy pamiątkowej upamiętniającej tę uroczystość. Dąb zasadził pan Radosław Gruk, konsul RP w Czarnogórze. Obecni byli zaproszeni goście na czele z panem Abazem Kujovićem, zastępcą mera Miasta i Gminy Bijelo Polje.

(przygotował dr Dušan Bugarin)

4 czerwiec 2011 r.

Dom Kultury „Vojislav Bulatović Strunjo“ Bijelo Polje

„Poezja Czesława Miłosza widziana naszymi oczami” – rozstrzygnięcie konkursu rysunkowego i wystawa prac uczniów ze szkół podstawowych.

(przygotowała prof. Liljana Đurđević)

Na konkurs wpłynęło 115 prac uczniów w wieku od 12-15 lat. Uczniowie ilustrowali wiersze Cz. Miłosza, których treść widzieli swoimi oczami. Jury: doc. Abaz Dizdarević, Tijana Gordić i Mila Korać

Oto rezultaty:

I miejsce Sanja Minić (ilustracja do wiersza „Granica“)

II miejsce Aleksandar Femić (ilustracja do wiersza „Alkoholik wstępuje w bramę niebios“)

III miejsce Dušica Zlajić (ilustracja do wiersza „Koniec świata“)

Specjalna nagroda Konsula RP - Vasilije Korać
(ilustracja do wiersza „W mojej ojczyźnie“)

Rys. Sanja Minić-I nagroda

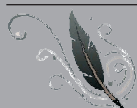
Rys. Aleksandar Femić-II nagroda

Rys. Vasilije Korać
- nagroda konsula RP

Rys. Dušica Zlajić
- III nagroda

„Kiedy ludzie przestaną wierzyć, że jest zło i jest dobro, tylko piękno przywoła ich do siebie i ocali”.

4 czerwiec 2011 r.

Dom Kultury „Vojislav Bulatović Strunjo“ Bijelo Polje

(odpowiedzialni: Wanda J. Vujisić, Teresa Medojević, Mila Korać, Dušan Bugarin, Iwona Vujisić, Radule Knežević i Jasmila Hot, konsultant muzyczny projektu)

„**CZESŁAW MIŁOSZ W CZARNOGÓRZE**“
-uroczyste zakończenie obchodów

W sali Domu Kultury „Vojislav Bulatović Strunjo“ w Bijelom Polju odbyło się uroczyste zakończenie obchodów 100-letniej rocznicy urodzin polskiego poety i nobelowca Czesława Miłosza, który całe swoje życie poświęcił na szukaniu drogi do polskiego czytelnika i który musiał się zmierzyć z rolą narodowego wieszczka.

Uroczystość swą obecnością zaszczylił pan Radosław Gruk, konsul RP w Czarnogórze wraz z rodziną. Konsul w swoim wystąpieniu podziękował organizatorom za wspaniałą realizację projektu „Czesław Miłosz w Czarnogórze“, poprzez który społeczeństwo czarnogórskie miało okazję zapoznać się z postacią i twórczością tego wybitnego poety i eseisty, który był nie tylko poetą, prozaikiem, tłumaczem, czytany na całym świecie eseistą, ale także niezwykle wnikliwym obserwatorem i świadkiem epoki.

Pan konsul wręczył zwycięzcom konkursów nagrody i dyplomy wraz z podziękowaniami za ich udział w projekcie. Pani mgr Wanda J. Vujisić, autor i koordynator projektu, podziękowała wszystkim za tak liczne przybycie na uroczyste zakończenie obchodów. Szczególne słowa podziękowania, pani Wanda, skierowała pod adresem członków projektu za ich wkład pracy i wielkie zaangażowanie w jego realizację.

Wręczyła im dyplomy i przetłumaczone z języka polskiego przez Slobodana Milića dwa zbiorki poezji Czesława Miłosza „Posljednje pjesme“ i „Izabrane pjesme“.

Wyróżnieni zostali:

- 1. Teresa Medojević, redaktor czasopisma „Głos Polonii”**
- 2. Iwona Vujisić, przewodnicząca klubu studentów „Młoda Polonia”**
- 3. prof. Mila Korać**
- 4. prof. Biljana Obradović**
- 5. prof. Hadija Mulić**
- 6. prof. Gordana Đurović**
- 7. prof. Rafet Mulić**
- 8. dr Dušan Bugarin**
- 9. Jasmila Hot, dyrektor Szkoły muzycznej –Bijelo Polje**
- 10. prof. Liljana Đurđević**
- 11. prof. Radule Knežević**
- 12. prof. Ljubinka Obradović**
- 13. prof. Zehra Balić**
- 14. prof. Neđeljko Medojević**
- 15. Božidar Ljujić, dyrektor (Średnia technicznej szkoły –Bijelo Polje)**
- 16. mgr Blagoje Vujisić, dyrektor (Szkoła podstawowa–Bijelo)**
- 17. Svetlana Pavićević, , dyrektor (Szkoła podstawowa- Rasovo)**
- 18. TV SUN – Bijelo Polje**
- 19. Dragić Rabrenović, dyrektor (Radio Bijelo Polje)**
- 20. Vesna Šćekić (Radio Bijelo Polje)**
- 21. Milovan Novović – „DAN”**
- 22. Bećo Čoković – „VIJESTI”**

„*Budzić się rano i starać się odtworzyć sen po to, żeby uporać się z podejrzeniem, że sen powiedział o nas więcej, niż chcemy na jawie wyznać*”.

Projekcja filmu-zdobyć Kilimandżaro

Dyplom dla p. Lj. Obradović

W Domu Kultury (od lewej: p.M.Gruk, Timek, p.R.Gruk, p. M.Čepić, p. B.Vujisić, p.B. Ljujić)

Dzień ekologii-grupa uczniów ze Szkoły podstawowej z Rasowa

Jaki głos ...(Đana Numanović)

Zwiedzamy okolice Tomaszewa (od lewej: B.Vujisić, B.Ljujić, V.Vujisić, A.Kujović, R.Gruk, D.Bugarin i Z.Balić)

Pan konsul R.Gruk ze zwycięzcami konkursów

Poprzez realizację tego projektu organizatorzy starali się przybliżyć społeczeństwu czarnogórskiemu postać Czesława Miłosza jednego z najwybitniejszych twórców tamtej epoki, człowieka który zasługuje na szczególną uwagę, biorąc pod uwagę całokształt jego twórczości.

mgr Wanda J. Vujisić, autor i koordynator projektu

„Życie cywilizacji było dla mnie jak sen, z którego na próżno starałem, się przebudzić”.

ЕСНА ОВСНОДÒВ ...

КОНЗУЛ ПОЉСКЕ РАДОСЛАВ ГРУК ПРИСУСТВОВАО ЗАВРШНОЈ МАНИФЕСТАЦИЈИ „ЧЕСЛАВ МИЛОШ У ЦРНОЈ ГОРИ“

Сјећање на нобеловца

БИЈЕЛО ПОЉЕ – Удружење Пољака у Црној Гори и клуб студената „Млада полонија“ организовали су у Центру за културу завршну свечаност посвећену стогодишњици рођења пољског нобеловца Чеслава Милоша. Свечаности су присуствовали бројни гости и учесници, а међу њима и пољски конзул у Црној Гори **Радослав Грук** са породицом. Председница Удружења Пољака у Црној Гори **Ванда Вујисић** је подјелила на све што се дешавало поводом сјећања на Чеслава Милоша, истичући да је манифестација у потпуности успјела.

– Велики је број оних који су допринијели да по први пут оживимо сјећање на овог великог књижевника и популарисамо његово стваралаштво – казала је Вујисићева, додајући да су велики удио у организацији манифестације имали учесници и њихови професори из основних школа „Марко Миљанов“, „Владислав Сл. Рибникар“, као и Средње стручне школе и Гимназије „Милоје Добрашиновић“.

Конзул Грук је поздравио све учеснике манифестације и уручио

поклоне добитницима награда са неколико такмичења.

– Један од наших пројеката је одлазак дјеце из Црне Горе на љетовање у Пољску – истакао је конзул Грук.

Награде су додијелене **Бојани Радовић**, **Едини Идризовић**, **Бојани Булатовић**, у конкуренцији ученика средњих школа, као и **Сањи Милић**, **Александру Фемићу**, **Душници Злајић** и специјална од стране кон-

зула **Василију Кораћу**. Награде су добили **Анђелко Обрадовић**, **Сара Минић** и **Тијана Љујић**, за стихове казиване на пољском језику. Међу добитницима награда нашли су се и основци **Биљана Ковачевић**, **Исидора Павићевић** и **Нина Павићевић**.

Додијелено је и неколико захвалница, међу којима и за неколико представника медија, међу којима и потписнику ових редова. *М.Н.*

“Dan” - 7. 06. 2011.

У ЕКОЛОШКОЈ АКЦИЈИ У ОШ „МАРКО МИЉАНОВ“ УЧЕСТВОВАО И КОНЗУЛ ПОЉСКЕ РАДОСЛАВ ГРУК

Храст за пријатељство

БИЈЕЛО ПОЉЕ – У организацији Удружења Пољака у Црној Гори и клуба студената „Млада Полонија“, јуче је у дворишту основне школе „Марко Миљанов“ засађено храстово дрво. Дрво је засадио конзул Пољске у Црној Гори **Радослав Грук**. Он је, у присуству своје супруге и два сина, као и наставника и чланова еколошких секција основних школа „Марко Миљанов“ и „Владислав Сл. Рибникар“, Гимназије „Милоје Добрашиновић“ и Средње стручне школе, изразио задовољство што се налази у Бијелом Пољу. Садња стабла пријатељства између Црне Горе и Пољске присуствовао је и потпредседник општине **Абаз Кујовић**.

– Повод није само обиљежавања стогодишњице рођења нашег чувеног нобеловца **Чеслава Милоша**, нити садња храста у дворишту ове прелијепе школе, већ посвећеност екологији. Прије свега, овај

чин је симбол пријатељства између Пољске и Црне Горе. Вријеме током којег ће храст расти приближиће народе наше две државе – рекао је Грук.

У име домаћина госте и учеснике еколошке акције поздравио је директор ОШ „Марко Миљанов“ **Благоје Вујисић**. Бак генерације **Бранка Сошић** рекла је да храстово дрво инспирише све да посвете пуну пажњу екологији.

– Храст је хришћанско дрво и симболизује истину, постојаност и снагу. Сматрају га светим дрветом и зато ћемо га са задовољством узгајати у нашем дворишту – казала је Сошићева.

У школском холу конзулу Груку и гостима презентован је видео-запис **Зехре Бајић**, професорице биологије, о освајању врха Килиманџаро. Конзул Грук је са усхићењем истакао да је рођен у подножју те планине. *М.Н.*

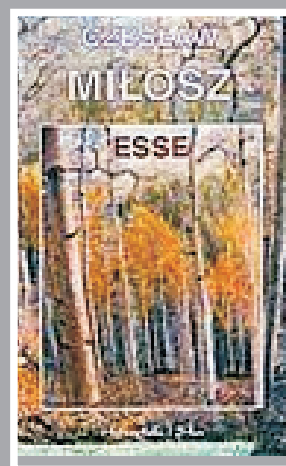
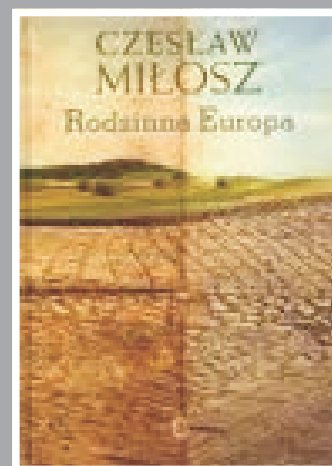
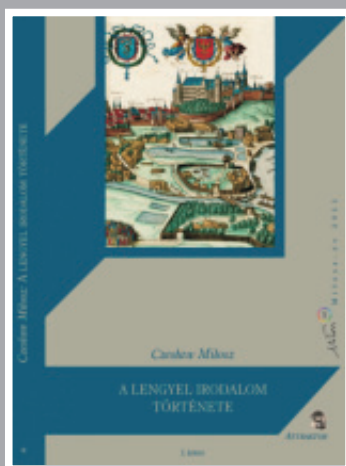
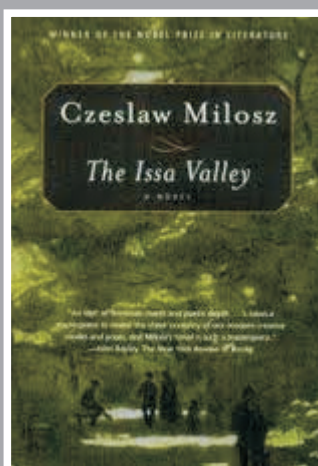
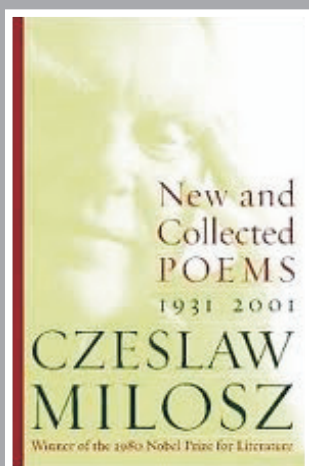
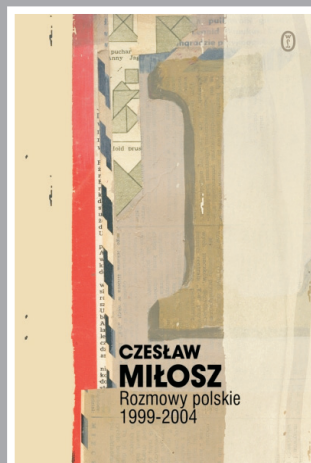
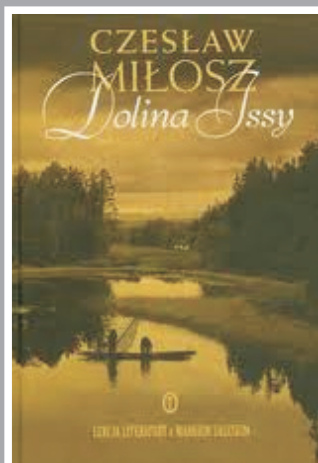
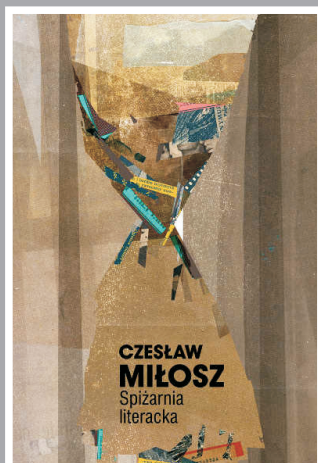
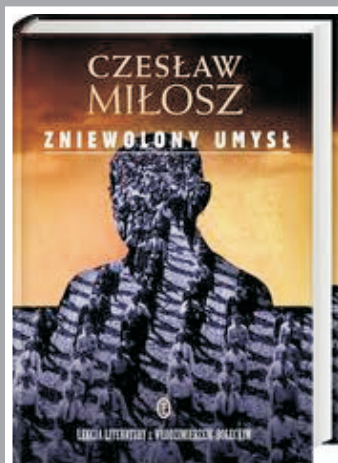
“Dan” - 4. 06. 2011.

У ОРГАНИЗАЦИЈИ АМБАСАДЕ ПОЉСКЕ

Подсјећање на дјело Чеслава Милоша

У организацији пољске амбасаде у Црној Гори данас ће у Бијелом Пољу бити одржане двије манифестације посвећене **Чеславу Милошу**, пољском добитнику Нобелове награде за књижевност. Према ријечима **Ванде Вујисић**, председника Удружења Пољака у Црној Гори, прво ће у Основној школи „Владислав Сл. Рибникар“ у 10 сати бити одржан огледни час о лику и дјелу нобеловца Милоша, на којем ће говорити професорице **Биљана Обрадовић** и **Јасмила Хот**. У оквиру прославе 100 година Милошевог рођења, с обзиром на то да је парламент Пољске прогласио 2011. за годину Чеслава Милоша, у 14 сати у библиотеци Средње стручне школе биће одржано такмичење рецитатора на пољском и матерњем језику. Почасни покровитељ ове двије манифестације је пољска мабасада у Црној Гори.

“Dan” - 30. 04. 2011.

GŁOS POLONII Pismo środowiska polonijnego

Numer specjalny 6/2011
Czesław Miłosz (1911-2004)

Założyciel: mgr Wanda J. Vujisić, Wydaje : Stowarzyszenie Polaków w Czarnogórze, www.poloniacg.me

Adres : 84 000 Bijelo Polje, Lješnica 117 Crna Gora (Montenegro)

Numer opracowały: **Wanda Vujisić** (wanda.vujisic@gmail.com) i **Teresa Medojević** (teresa2montenegro@gmail.com)

Projekt okładki: Veljko Jelić

Druk : MERKATOR - Bijelo Polje, tel. +382 (0) 50/430-444, ul. "Živka Žižica" bb, e-mail: merkator@t-com.me

Nakład: 130 egzemplarzy

Bijelo Polje, wrzesień 2011

Pismo finansowane przez Kancelarię Senatu w zakresie zadań opieki nad Polonią i Polakami za granicą w 2011 r. i

Ambasadę RP w Podgoricy

Publikacja się nie sprzedaje